

فصل سوم (ایران در عصر باستان، سرآغاز هویت ایرانی)

درس هفتم (مطالعه و کاوش در گذشته های دور)

- ۱- آگاهی و در کایرانیان از ادوار کهن تاریخ و تمدن خود، تا پیش از رمزگشایی خط میخی (حدود دو قرن پیش) بر چه پایه ای بود؟ بر پایه ترجمه خدای نامه های متعلق به دوران ساسانی و نیز داستان های شاهنامه فردوسی بود.
- ۲- تقسیم بندی تاریخ عصر باستان را بر پایه دیدگاه خدای نامه ها و شاهنامه بنویسید؟ دوره پیشدادیان - دوره کیانیان - دوره اشکانیان - دوره ساسانیان
- ۳- در تقسیم بندی قدیمی دوره ایران باستان، سطح اطلاعات و مطالب دوره های مختلف چگونه بود؟ مطالب مربوط به پیشدادیان و کیانیان آمیخته با افسانه های کهن بود - در باره اشکانیان مطالب بسیار کم و محدود بود - ولی در خصوص ساسانیان اطلاعات و آگاهی های تاریخی قابل توجهی وجود داشت
- ۴- امروزه سلسله های پیشدادیان و کیانیان به عنوان دوران تاریخ ایران شناخته می شوند. افسانه ای (اساطیری)
- ۵- واژه هایی مانند افسانه، قصه، داستان و اسطوره، گذشته از معنای لغوی هر کدام، به چه مفهومی تلقی می شوند؟ به معنا و مفهوم داستان و سرگذشت خیالی و غیر واقعی به کار می رود.
- ۶- دیدگاه کلی اکثریت مورخان و محققان در مورد افسانه و اسطوره را بیان کنید؟ بیشتر آنان بر این عقیده هستند که افسانه ها بر اساس واقعیت های تاریخی ساخته شده اند اما با گذشت زمان تغییر کرده و به شکل افسانه و اسطوره درآمدند.
- ۷- تا حدود دوپست سال پیش، مورخان و عموم مردم، آثار هخامنشیان مانند پارسه (پرسپولیس) و پاسارگاد و آرامگاه کوروش کبیر را به چه نامی می شناختند؟ پارسه را به نام تخت جمشید و پاسارگاد را به نام تخت سلیمان و آرامگاه کوروش را به نام قبر مادر سلیمان می شناختند.
- ۸- توجه و علاقه به تاریخ ایران باستان طی دو قرن گذشته در اثر چه عواملی تحول پیدا کرد؟ آگاهی های تاریخی تازه ای که در نتیجه خوانده شدن خط های باستانی و کاوش های باستان شناسی به دست آمد، نقش بسزایی در توجه و گرایش محققان به تاریخ آن دوره داشت.
- ۹- نویسندگان و محققان اروپایی دوره صفویه، اطلاعات خود در باره سلسله ها و شاهان ایران در دوره باستان را از چه منابعی گرفته بودند؟ از نوشته های هرودوت و سایر مورخان یونانی و رومی عهد باستان.
- ۱۰- چرا برخی از جهانگردان اروپایی که در دوران صفویه به ایران آمدند، در جستجوی بناها و آثار تاریخی دوره هخامنشی بودند؟ زیرا آنان بواسطه نوشته های هرودوت و سایر مورخان یونانی و رومی عهد باستان، اخبار و آگاهی قابل توجهی در باره سلسله ها و شاهان ایران در دوره باستان در اختیار داشتند.
- ۱۱- زمینه انجام کاوش های باستان شناسی در ایران چگونه فراهم شد؟ با گسترش روابط سیاسی و اقتصادی ایران و اروپا در دوره قاجاریه و افزایش بازدید از آثار تاریخی مانند تخت جمشید و پاسارگاد و شوش توسط جهانگردان و باستان شناسان اروپایی، زمینه برای این کاوش ها فراهم شد.

- ۱۲- سنگ نوشته داریوش کبیر در بیستون در چه زمانی و توسط چه کسی ترجمه شد؟ در زمان محمدشاه قاجار یک افسر انگلیسی به نام سر هنری راولینسون موفق به خواندن خط میخی شد و این سنگ نوشته را ترجمه کرد.
- ۱۳- سیر کاوش های باستان شناسی در ایران را بیان کنید؟ پس از ترجمه کتیبه بیستون، علاقه اروپاییان به فعالیت های باستان شناسی در ایران بیشتر شد و دولت فرانسه امتیاز انحصاری کاوش های باستانی را در سرتاسر ایران بدست آورد. در سال ۱۳۰۶ ش این انحصار از فرانسوی ها گرفته شد و باستان شناسانی از نقاط مختلف جهان در ایران مشغول فعالیت شدند تا اینکه نسلی از باستان شناسان زبده ایرانی پرورش یافتند و شروع بکار کردند.
- ۱۴- آگاهی های جدید باستان شناسی، چه کمکی به شناخت تاریخ ایران کرد؟ این آگاهی ها کمک کرد تا سلسله های پادشاهی ماد تا ساسانیان بهتر و بیشتر شناخته شوند و امکان تشخیص تاریخ واقعی از افسانه تا حدودی فراهم آمد.
- ۱۵- کاوش ها و پژوهش های جدید تا چه حدی بر دیدگاه تاریخی ایرانیان تأثیر گذاشت؟ این کاوشها و تحقیقات نشان داد که چندین هزار سال پیش از مهاجرت آریایی ها، ساکنان فلات ایران به یکجانشینی و کشاورزی روی آورده و تمدن نسبتاً پیشرفته ای را بنیان نهاده بودند. یکی دیگر از نتایج تحقیقات دو قرن گذشته، تقسیم بندی جدیدی بود که مورخان از تاریخ ایران در دوره باستان ارائه کردند.
- ۱۶- تقسیم بندی منابع دست اول یا اصلی تاریخ ایران باستان را بیان کنید؟ منابع غیر نوشتاری - منابع نوشتاری
- ۱۷- منابع دست اول غیر نوشتاری در تاریخ ایران باستان را توضیح دهید؟ این دسته از منابع شامل تمامی آثار مادی و دست ساخته هایی می شود که از ایرانیان باستان برجای مانده است. ابزارها، ظروف، اشیاء و بقایای بناهای مختلف مانند کاخ ها، آتشکده ها، پل ها، آب بندها، کاروانسراها و... که از روزگار باستان باقی مانده است منبع دست اول برای پژوهش در آن دوره به حساب می آیند.
- ۱۸- منابع غیر نوشتاری دست اول تاریخ ایران باستان چه ارزشی دارند؟ این منابع حاوی اطلاعات ارزشمندی در باره وضعیت اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی ایران باستان هستند و ابعاد مختلف دانش، فنون، مهارت ها و خلاقیت های ایرانیان را در این عصر آشکار می نمایند.
- ۱۹- منظور از منابع دست اول نوشتاری تاریخ ایران باستان را بیان نمایید؟ منظور از این منابع، تمامی نوشته هایی است که در باره رویدادهای تاریخی ایران در عهد باستان نگارش یافته اند و یا اینکه می توان از آنها اطلاعات و شواهد تاریخی بدست آورد.
- ۲۰- برجسته ترین منابع نوشتاری تاریخ ایران باستان را بنویسید؟ برجسته ترین آنها عبارتند از: سنگ نوشته ها، گل نوشته ها، سالنامه ها و کتاب های تاریخی، ادبی، دینی و جغرافیایی
- ۲۱- دو دسته منابع نوشتاری تاریخ ایران باستان را نام ببرید؟ منابع نوشتاری ایرانی - منابع نوشتاری غیر ایرانی
- ۲۲- دو منبع مهم نوشتاری غیر ایرانی تاریخ ایران باستان را نام ببرید؟ تاریخ هرودوت - تورات
- ۲۳- وضعیت تاریخ نگاری در ایران باستان را تحلیل کنید؟ اگر چه در ایران باستان مانند یونانیان به نوشتن کتابهای تاریخی اهمیتی داده نمی شد ولی شواهد نشان می دهد که ثبت و نگهداری وقایع مورد توجه بوده است. به نظر میرسد که وضعیت تاریخ نگاری ایران مانند یونان و روم مطلوب نبوده ولی به گفته هرودوت، ایرانیان از شعور و آگاهی تاریخی بالایی برخوردار بوده اند.

- ۲۴- یکی از دلایل ضعف تاریخ نگاری در ایران باستان را بیان کنید؟ یکی از دلایل این بوده که سنت شفاهی بسیار مقبول تر از سنت نوشتاری بوده است. علاقه و عادت به حفظ سینه به سینه مطالب در قرن ها و حتی هزاره ها لزوم ثبت و نگارش آنها را در درجه اهمیت کمتری قرار داده است.
- ۲۵- مهم ترین منابع نوشتاری ایرانی برای دوره هخامنشیان را نام ببرید؟ سنگ نوشته ها و لوح های گلی
- ۲۶- سنگ نوشته داریوش در بیستون بیشتر در مورد چه موضوعاتی حرف میزند؟ پنج ستون از سنگ نوشته بیستون که در حقیقت گزارشی تاریخی محسوب می شود، به شرح وقایع دوران آغازین فرمانروایی داریوش بزرگ و سرکوب شورشهای نواحی گوناگون اختصاص دارد.
- ۲۷- لوح های گلی کشف شده در تخت جمشید، در چه مواردی اطلاعات می دهند؟ این لوح ها اطلاعات سودمندی در باره اوضاع اقتصادی و اجتماعی و تشکیلات اداری دوره هخامنشیان ارائه می دهند.
- ۲۸- شرح جنگهای شاپور یکم ساسانی در کدام سنگ نوشته بیان شده است؟ در سنگ نوشته شاپور یکم در کعبه زرتشت در نقش رستم،
- ۲۹- از مهم ترین نوشته های تاریخی دوره ساسانی به شمار می روند.
- ۳۰- چرا خدای نامه ها از منابع مهم تاریخ دوره ساسانی به حساب می آیند؟ زیرا خدای نامه ها در واقع تاریخ عمومی سرزمین و مردم ایران از آغاز آفرینش تا اواخر حکومت ساسانی بودند. ضمناً مطالب آنها به غیر از افسانه ها و قصه های کهن، آنچه مربوط به دوره ساسانی است با واقعیت منطبق است.
- ۳۱- اهمیت خدای نامه ها در دوره اسلامی به چه لحاظی بوده است؟ در قرون نخستین هجری مورخان مسلمان ایران مانند طبری و دینوری و.... با استفاده از ترجمه عربی خدای نامه ها اقدام به نگارش تاریخ ایران باستان کردند. نوشته های این مورخان تا دویست سال پیش همچنان منبع اصلی مطالعه و شناخت تاریخ ایران باستان به حساب می آمد.
- ۳۲- منابع دست دوم تاریخی شامل چه نوع منابعی است؟ عمدتاً شامل انواع مختلفی از کتابها، مقاله ها، پایان نامه های تحصیلی و طرح های پژوهشی می شود که در دویست سال اخیر توسط محققان، اعم از مورخان و باستان شناسان و زبان شناسان ایرانی و غیر ایرانی نوشته شده است.

پرسش های نمونه درس هفتم

- ۱- ایرانیان تا دویست سال پیش چه درکی از تاریخ دوره باستان خود داشتند؟ تا آن زمان مورخان ایرانی بر پایه ترجمه خدای نامه های متعلق به دوران ساسانی و نیز داستان های شاهنامه فردوسی، تاریخ ایران را در عهد باستان می نوشتند.
- ۲- چه عواملی شناخت تاریخی نسبت به ایران باستان را در دو قرن اخیر متحول کرده است؟ در دو قرن گذشته توجه و علاقه به تاریخ ایران در عهد باستان بطور چشمگیری افزایش یافت و شمار زیادی از باستان شناسان و مورخان ایرانی و غیر ایرانی، تحقیقات گسترده ای را در باره تاریخ ایران در دوره باستان آغاز کردند. آگاهی های تاریخی تازه ای

که در نتیجه خوانده شدن خط های باستانی و کاوش های باستان شناسی بدست آمد، نقش بسزایی در توجه و گرایش این گروه از محققان به تاریخ آن دوره داشت.

۳- سه مورد از نتایج و دستاوردهای کاوش ها و تحقیقات جدید را در باره تاریخ ایران در عصر باستان توضیح

دهید؟ در نتیجه این کاوش ها، اطلاعات تاریخی بسیار ارزشمندی بدست آمد. این آگاهی ها کمک کرد تا سلسله های پادشاهی مادی تا ساسانیان بهتر و بیشتر شناخته شوند و امکان تشخیص تاریخ واقعی از افسانه تا حدودی فراهم آمد. این کاوش ها همچنین نشان داد که چندین هزار سال پیش از مهاجرت اقوام آریایی، ساکنان فلات ایران به یکجانشینی و کشاورزی روی آورده و تمدن نسبتا پیشرفته ای را بنیان نهاده بودند. یکی دیگر از نتایج تحقیقات دو قرن گذشته، تقسیم بندی جدیدی بود که مورخان از تاریخ ایران در دوره باستان ارائه کردند.

۴- پنج مورد از منابع غیر نوشتاری تاریخ ایران در دوران پیش از اسلام را نام ببرید؟ تخت جمشید - آرامگاه

کوروش در پاسارگاد - چغازنبیل - مجسمه سرباز اشکانی - نقش برجسته طاق بستان - نقش برجسته نقش رستم

۳۳- وضعیت تاریخ نگاری ایرانیان در دوران باستان را بررسی و تحلیل کنید؟ اگر چه در ایران باستان مانند یونانیان

به نوشتن کتابهای تاریخی اهمیتی داده نمی شد ولی شواهد نشان می دهد که ثبت و نگهداری وقایع مورد توجه بوده است. به نظر میرسد که وضعیت تاریخ نگاری ایران مانند یونان و روم مطلوب نبوده ولی به گفته هرودوت ، ایرانیان از شعور و آگاهی تاریخی بالایی برخوردار بوده اند.